

**DİYARBAKIR ÖZELİNDE ÇEVRE EKSENLİ BİR
ÖRGÜTLENME DENEYİMİ OLARAK ÇEVGÖN**

ÖZET

Çevre Gönüllüleri Derneği (ÇEVGÖN) 1994 yılında bir grup çevreci aktivistin bir araya gelmesiyle kurulmuş bir dernektir. Derneğin merkezi Diyarbakır olup, çevrenin korunarak geliştirilmesi için çalışmalar yürütmektedir.

Bölgede yaşanan zorlu bir süreçte hayata geçen ve halen ayakta kalarak Diyarbakır ve bölge genelinde yaşanan çevre sorunları hakkında bilgilendirme ve kamuoyu oluşturma çalışmaları yapmaktadır.

Çevrenin korunması alanında yapmış olduğu bir çok faaliyetleri başta Diyarbakır olmak üzere bölge genelinde önemli bir çok ilke imza atmış olan ÇEVGÖN bundan sonraki süreçte de aynı azim ve kararlılıkla çalışmalarına devam edecektir.

BİR İLKİN BAŞLANGICI OLARAK ÇEVGÖN;

Diyarbakır Çevre Gönüllüleri Derneği (kısa adı ÇEVGÖN) merkezi Diyarbakır olup, 1994 yılında resmi kuruluşunu gerçekleştirerek faaliyetlerine başladı. Sosyal, siyasal ve ekonomik olarak en zorlu bir dönemi yaşıyorken Diyarbakır, zorluklara inat bir ilki daha başarıyordu. Çevreci oldukları kadar sivil toplumculuk bilincine de sahip bir grup aktivistin bir araya gelerek kurdukları Diyarbakır ÇEVGÖN kısa sürede oldukça önemli ilklere de imza attı.

İşte bu ilk deneğimin ürünü olan ve tüzükte yazıldığı haliyle derneğin amacı; "Ülkenin doğal bitki ve hayvan varlığı ile tabii zenginliklerinin korunması, geliştirilmesi ve iyileştirilmesi, kentsel ve kırsal alanda arazinin ve doğal kaynakların en uygun şekilde kullanılması ve korunması ile her türlü çevre kirliliğinin önlenmesi için üyelerinde çevre bilinci oluşturarak ve geliştirerek bilgilendirilmelerini sağlamaktır." olarak kayıtlara geçmişti.

Bu amaçla; derneğin faaliyet ve işbirliği ilkeleri aşağıdaki gibi sıralanarak dönemim Dernekler Masası'na kabul ettirilmişti.

1. Toplumda çevre bilincini geliştiren değer yargılarının oluşmasına katkıda bulunmak.
2. Her seviyede çevre eğitimini teşvik etmek ve gerektiği hallerde kurslar ve seminerler tertiplemek.
3. Çevre bilincinin oluşması ve gelişmesi için çeşitli etkinliklerde bulunmak, fotoğraf, film, slayt, sergi, temsil, gösteri, konser, panel, konferans, gezi,

DİYARBAKIRDA
ÇEVRE VE
DOĞA

Elif YALÇIN

Çevre Gönüllüleri Derneği,
Elazığ Cad. Verem Savaş
Derneği Binası
B. Girişi No:1 Yenişehir/
DİYARBAKIR
eliftuzlu1@hotmail.com

festival ve toplantılar düzenlemek.

4. Çevre, insan, tabiat, kent hayatı sorunları ile ilgili eleştiri, görüş ve önerilerini, haber ve yayın organları yoluyla yetkili mercilere ve kamuoyuna duyurmak.
5. Dernek bünyesinde oluşturulacak komiteler veya görüşülecek uzman kişiler aracılığı ile araştırma, inceleme ve etütler yapmak, öneri ve dilekleri tespit etmek.
6. Çevreye olumsuzetkiyapan her türlü faaliyeti dernek yönetim kurulunca görevlendirilen üyeler vasıtasıyla izlemek, gerektiğinde yetkili ve sorumlu kamu kuruluşlarının denetimini sağlamak.
7. Amaç ve faaliyet konuları ile ilgili projeler yapmak, yaptırmak veya desteklemek ve yarışmalar tertip etmek.
8. Çevrenin korunması ve iyileştirilmesine yönelik altyapı çalışmalarının inşasını gerçekleştirmek veya imkanları ölçüsünde desteklemek ve katkıda bulunmak.
9. Çevrenin korunması, çevre kirliliğinin tespiti ve önlenmesine ilişkin olarak yapılacak ve yaptırılacak araştırmalarda kullanılması gereken her türlü araç ve gereçlerin temininde yardımcı olmak ve konuyla ilgili ölçümler yapılmasını sağlamak, gezici ve sabit laboratuvarlar kurmak veya kurulmasına katkıda bulunmak.

Sonraki yıllarda dernek tüzüğü yasal düzenlemelerin elverdiği olanakları hayata geçirebilecek şekilde kısmi olarak değiştirildi. Günümüzde ise çok daha kapsamlı ve derneğin katılımcı ve şeffaf yönetiminin önünü açacak düzenlemelere ihtiyacı ihtiyacı var. Dernek kurulduğu dönemdeki sıkıntılara ve yasal engellere dayalı kısıtlardan dolayı zorlu süreçte

üye bulmakta oldukça büyük sıkıntı yaşıyor, faaliyetlerini dönemin yasaları gereği bin bir türlü bürokratik engelleriyle mücadele etmek zorunda kalıyordu.

Özellikle AB Uyum Süreci adı altında hızla yürürlüğe sokulan yasal değişikliklerle birlikte özellikle kamu personelinin dernek üyeliği için izin alma zorunluluğunun ortadan kalkması sivil toplumculuğun gelişmesi için devrim niteliği taşıyordu. Buna bir de Dernekler İl Müdürlüğü gibi daha sivil bir kurumun varlığı eklenince insanların kaygılarını daha çok azalttı. Her ne kadar sivil toplumun örgütlenmesini teşvik etmek için daha yapılması gereken birçok düzenleme ihtiyacı var olmakla birlikte düne göre çok daha iyi bir ortamı yaşıyor olmak bizler açısından çok sevindirici bir durum.

Bugün ise geriye dönüp baktığımızda, o sıkıntılı ve bir o kadar da zorlu süreçte yola çıkan bir grup çevre gönüllüsünün bugünkü şartlarda aslında çok daha büyük başarılarla imza atmaları gerekirken, tam tersi bir süreci yaşıyor olmaktan son derece büyük bir üzüntü duyduğumuzu belirtmeliyim. Bir anekdot olarak belirtmekte yarar gördüğüm bir anıyı paylaşmakta yarar görüyorum. Uzun yıllar bölgede petrol arama çalışmaları yapan Shell şirketine karşı bir kampanyaya öncülük etmişti ÇEVGÖN.

Petrol kuyularından çekilen ve çekildiği derinliğe geri pompalanması gereken atık suyu Shell şirketi maliyeti az olması için Diyarbakır yeraltı içme suyu kaynaklarının bulunduğu 200 metre derinliğindeki Midyat Akiferine pompalıyordu. Yani geleceğimizi tehlikeye sokuyordu. İşte buna tepkimizi ortaya koymak için Dağkapı

meydanında toplandığımızda yine o günlerin bir avuç çevreci aktivisti arkalarında kitleyi bulamamış, ama inadına sesini yükselterek Shell şirketinin bölgeden elini ayağını çekmesini sağlamıştı.

Şimdilerde çok daha büyük tehlikelerin çok daha kısa süre sonra kapımıza dayanacağını somut örneklerini görmekteyiz. Bilim adamları yakın bir zamanda küresel ısınma felaketinin bütün dünyayı tehdit edeceğini haykırmaktadırlar. Aslında bilim adamlarının haykırmasına bile gerek duyulmuyor artık. Küresel ısınmanın yarattığı tahribatları artık gözle görür olduk. Düzensizleşen iklimler, çölleşen alanlar, kuruyan su kaynakları ve daha birçok belirtiler yakın bir gelecekte bizleri bekleyen tehlikelerin birer işaretleri olarak görmekteyiz. Kısacası bugünlerde çevreye olan hassasiyetimizi düne göre çok daha ileri seviyede tutmalıyız.

Diyarbakır özelinde bir değerlendirme yaptığımızda; çevresel anlamda çok daha farklı konularda faaliyetlerimizi yoğunlaştırmamız gerektiğini vurgulamakta yarar var. 1990'lı yıllardan bölgede genelinde yaşanan şiddet ortamından kaynaklı zorunlu göç süreci kentsel yaşamı ters düz etmiş, insani yaşamın gereği olan tüm sosyal ve kültürel değerler ayaklar altına alınmıştır. Kentsel yaşama adapte olmakta zorlanan vatandaşlar bir yandan zorlu yaşam koşulları ile mücadele ederken, diğer yandan kentsel alanlarda yarattığı aşırı nüfus baskısı ile çevresel sorunların da artmasına neden olmuştur. Ekonomik sebeplerle artan kaçak kömür kullanımı ve eklenen egzoz gazları hava kirliliğini artırırken, ses ve görüntü kirliliğini de tetiklemiştir.

Bütün bu olumsuz koşullarda yaşama tutunmaya çalışan kentli nüfusun minimal düzeyde bile soluklanacağı yeşil alan ihtiyacı bile karşılanamamıştır. Bu alandaki ihtiyacın giderilmesi için ÇEVGÖN olarak mülki ve yerel yönetimler ile işbirliği içerisinde ağaçlandırma çalışmalarına büyük önem verdiğimiz belirtmek isteriz. Nihayetinde "Barış Ormanı" çalışmalarıyla Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, "Kent Ormanı" çalışmalarıyla Çevre ve Orman İl Müdürlüğü öncülüğünde yapılan çalışmalar ümit verici çalışmalar olarak devam etmektedirler. Bundan sonraki süreçte bu kentin tüm bireylerine büyük görev ve sorumluluk düşmektedir. ÇEVGÖN bu sorumluluk bilinciyle üzerine düşen görevi yerine getirmenin azim ve kararlılığında olacaktır.

ÇEVGÖN'ÜN GERÇEKLEŞTİRMİŞ OLDUĞU FAALİYETLERDEN BAZILARI;

Bilgilendirme Faaliyetleri;

1. Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Coğrafya Anabilim Dalı öğretim üyesi Dr. Emrullah GÜNEY tarafından "Kapadokya'da Doğa, İnsan ve Konut – Çevresel Bozulmalar" konulu seminer verildi.
2. Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Fizik Eğitimi Anabilim Dalı öğretim üyesi ve aynı zamanda derneğimiz üyesi Dr. Abdulkadir MASKAN tarafından derneğimiz ofisinde "Cep telefonları Ne kadar Güvenli? Elektro Manyetik Kirlenme" konulu brifing verildi.
3. Her yıl geleneksel olarak kutlanan "5 Haziran Dünya Çevre Günü" derneğimiz tarafından çeşitli etkinliklerle kutlanmıştır. Bu faaliyetlerimizde de farklı kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılmış, katılımcı yöntemlerle geniş kitlelere ulaşılmaya çalışıldı.
4. GAP idaresi tarafından düzenlenen "GAP Çevre Eğitimi Projesi" kapsamında Midyat ve Nusaybin ilçelerinde çevre eğitimleri derneğimiz tarafından verildi.
5. Diyarbakır Sur Belediyesi tarafından düzenlenen 3. Çocuk Şenliği kapsamında İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile koordineli olarak okullarda çevre konulu seminerler verildi.

GÖSTERİ VE YARIŞMALAR

1. Bisiklet yarışmaları; Özellikle genç bireylerde çevre duyarlılığını arttırmak ve motorlu taşıt trafiğinden kaynaklı hava ve gürültü kirliliğine dikkat çekmek amacıyla her yıl geleneksel olarak bisiklet yarışmaları düzenlenmektedir. Bu yarışmalara

derneğimiz tüzüğünde de dikkat çekildiği gibi çeşitli kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılmış, ortak çalışma kültürünün yaygınlaştırılmasına önem verilmiştir.

2. Resim ve Fotoğraf Yarışmaları; Çevrenin korunması ve yaşatılması konularında gençlerin ilgi ve duyarlılığını arttırmak amacıyla çeşitli dönemlerde fotoğraf, resim, makale vb. kültürel yarışmalar düzenlenerek çevreye olan ilginin arttırılmasına çalışılmıştır.
3. Tiyatro oyunları; Çocuk ve gençlerin çevre bilincini yükseltmek ve bu alanda duyarlılıklarını arttırmak amacıyla tiyatro oyunları sahnelendi. Bu kapsamda sahnelenen "Yeşil Trampetçi" konulu çocuk tiyatrosu büyük bir ilgiyle izlendi.

KÜLTÜR/SANAT ETKİNLİKLERİ,

1. Derneğimiz üyelerinin tanışması amacıyla çeşitli tarihlerde eğlence toplantılar düzenlendi.
2. Çevre il ve ilçelerimizin tarihi ve kültürel zenginliklerini yerinde incelemek ve üyelerimizin bu konularda bilgilenmelerini sağlamak amacıyla çeşitli tarihlerde geziler düzenledik.
3. "Önemli Kuş Alanlarının İzlenmesi Eğitim Programı" kapsamında Hasankeyf sit alanında inceleme gezisi yapıldı. Bu gezide hem tarihi ve kültürel bir zenginliğe, hem de doğal bir kul alanı olan dizle vadisine üyelerimizin dikkati çekilmiştir.

SÖYLEŞİLER

1. Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi İç Hastalıkları ABD Hepatoloji birimi öğretim üyesi Dr. Kendal YALÇIN tarafından derneğimiz üye

ve gönüllülerine “Viral Hepatit – Bulaşma ve Korunma Yolları” konulu brifing verildi.

2. Araştırmacı/yazar Şeyhmus DİKEN tarafından “Şeyhmus Diken Diyarbakır’ı Anlatıyor” söyleşisi yapıldı.

KAMPANYALAR

1. Yere Tükürme Aynaya Tükür! Kampanyası ile kent merkezinde oldukça yaygın olan yere tükürme sorununu ortadan kaldırdık.
2. “Çöpüme Sahip Çıkıyorum” kampanyası ile kent sakinlerinin çöplerini rastgele sokağa atmalarını önleyerek çevre kirliliğini kısmen engellemiş olduk.
3. “Kırk Bin Ağaç Kampanyası” ile Barış Ormanına fidan diktik.
4. “Kağıt Toplama Kampanyası” çerçevesinde okullar, kamu kurum/kuruluşları ve özel sektöre ait işletmelerden atık kağıtları toplayarak geri dönüşümünü sağladık.

PROJELERİMİZ

1. UNDP tarafından finanse edilen “Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki Baraj Göllerinin Kuşlar Açısından Öneminin Belirlenmesi ve Yörede Kuş Gözlemciliğinin Geliştirilmesi Projesi” ile bölgedeki kuş popülasyonunu tespit ettik.
2. Avrupa Komisyonu tarafından desteklenen “Küresel Isınmaya Karşı Çevre Dostu Üretim Projesi” ile Diyarbakır ve ilçelerindeki KOBİ'lere yönelik bilgilendirme faaliyetleri yürüttük.
3. Büyükşehir Belediyesi tarafından yürütülen “Güneş Evi Projesi” kapsamında güneş enerjisi ile ilgili eğitimler düzenledik.